

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania E. B., T. B. i P. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.
o prawo do niezrealizowanego świadczenia o rentę po zmarłym Z. B.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 października 2018 r.,
skargi kasacyjnej E. B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 marca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża skarżącej kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 marca 2017r. odrzucono apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. oraz oddalono apelację E. B. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 21 grudnia 2015 r., mocą którego oddalono odwołanie E. B. i jej dzieci (T. i P. B.) od decyzji organu rentowego z dnia 25 marca 2010 r., odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy Z. B.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając ponownie sprawę, podzielił zarówno ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, jak i jego rozważania prawne przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Z tych ustaleń wynika, że Z. B. – legitymujący się wykształceniem podstawowym oraz ukończonymi kursami doskonalenia zawodowego przyuczającymi do zawodu murarza, a także wykonującego prace

frezera, w okresie od 16 września 2009 r. do dnia 12 lutego 2010 r. - pobierał świadczenie rehabilitacyjne. Następnie złożył wniosek o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W toku postępowania odwoławczego Sąd pierwszej instancji dopuszczał dowody z opinii biegłych lekarzy specjalistów (neurologa, kardiologa, internisty i lekarza medycyny pracy), którzy nie stwierdzili przeciwwskazań do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

W dniu 12 czerwca 2014 r. ubezpieczony złożył ponowny wniosek o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Orzeczeniem z dnia 18 lipca 2014 r. Z. B. został zaliczony przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Ł. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności z powodu schorzenia narządu ruchu okresowo do dnia 18 lipca 2016 r. Komisja Lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 8 września 2014 r. uznała, że jest on częściowo niezdolny do pracy do dnia 31 grudnia 2014 r., a datę powstania częściowej niezdolności do pracy określiła na dzień 14 października 2013 r. Jednocześnie Komisja Lekarska ZUS wskazała na brak danych na powstanie niezdolności do pracy w okresie od dnia 12 lutego 2010 r. do dnia 11 sierpnia 2011 r. Ostatecznie organ rentowy ponownie odmówił ubezpieczonemu prawa do renty, tym razem z racji powstania niezdolności do pracy po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia. Z. B. zmarł w dniu 14 września 2014 r., co spowodowało zawieszenie postępowania sądowego a później jego podjęcie z udziałem żony zmarłego E. B. i dzieci zmarłego (T. i P. B.).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie wypełniły się podstawy do uzupełnienia postępowania dowodowego, skoro istotne parametry sporu (dokumentacja medyczna) zostały poddane stosownej ocenie, a osobowe źródła dowodowe nie mają znaczenia w kontekście stwierdzenia niezdolności do pracy. W tym obszarze istotne jest uwzględnienie poziomu kwalifikacji ubezpieczonego (rzeczywistych a nie formalnych). Niezdolność do wykonywania pracy dotychczasowej jest bowiem warunkiem koniecznym ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy ale nie jest warunkiem wystarczającym, jeżeli wiek, poziom wykształcenia i predyspozycje psychofizyczne usprawiedliwiają rokowanie, że mimo upośledzenia organizmu możliwe jest podjęcie pracy w tym samym zawodzie albo po przekwalifikowaniu zawodowym. Poziom posiadanych przez ubezpieczonego

kwalifikacji (jak słusznie zauważył sąd pierwszej instancji) pozwala ubezpieczonemu na wykonywanie pracy zarobkowej, a fakt uzyskania stanowiska brygadzysty przemawia za większym doświadczeniem zawodowym ubiegającego się o świadczenie rentowe. W końcu Sąd Apelacyjny odwołał się do stanowiska judykatury (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2016 r., III UK 195/15) i ważąc wszelkie racje oddalił apelację E. B. z mocy art. 385 k.p.c.

Skargę kasacyjną w imieniu E. B. wniósł jej pełnomocnik, zaskarżając w całości wyrok Sądu Apelacyjnego, zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 1 i 3 ustawy i art. 13 ust. 1 pkt 2 z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887);

- naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c.

W skardze kasacyjnej został zawarty wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania z uwagi na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. (istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości), zwłaszcza czy praca murarza należy do prac fizycznych wykwalifikowanych czy niewykwalifikowanych, a tym samym na jakiej podstawie sąd ocenia poziom kwalifikacji osoby ubiegającej się o świadczenie.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego oraz zaskarżonej decyzji organu rentowego przez przyznanie E.B. prawa do nierealizowanego świadczenia po zmarłym mężu od dnia 10 grudnia 2010 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie operuje argumentami pozwalającymi na przyjęcie jej do merytorycznego rozpoznania z uwagi na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecnictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca

2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, LEX nr 1936726; 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2054493). Nadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia, ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, LEX nr 78670).

W odniesieniu do przesłanek otwierających drogę do świadczenia rentowego istnieje już ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego i nie ogranicza się ono – jak wynika to z uzasadnienia wniosku skarżącego – tylko do wyroku z dnia 4 sierpnia 2016 r., III UK 195/15 (LEX nr 2155187). Wszak ten segment ubezpieczeń społecznych cechuje się daleko idącą stabilnością rozwiązań prawnych, a wskazane przepisy (art. 12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej) nie były przedmiotem nowelizacji, co skłania wstępnie do wniosku, że w aktualnym rozwoju jurysprudencji doszło do wyjaśnienia pojęć kluczowych. Naturalnie występujące na tym tle różnice nie uzasadniają stanowiska kasatora, gdyż nie można pominąć kazuistycznych rozwiązań na gruncie oceny zdolności do pracy ubezpieczonych, skoro konglomeraty różnych sekwencji wywierają wpływ na wynik końcowy. Dokonanie przesłanek związanych z niezdolnością do pracy jest domeną postępowania dowodowego, w której istotną rolę odgrywają biegli lekarze specjaliści, zwłaszcza gdy w ich składzie znajduje się lekarz medycyny pracy, a więc osoba której znane są wymagania zawodowe pozwalające na wykonywanie określonej pracy. Nie ma pola badawczego, by w tym zakresie wypowiadał się inny specjalista niż z zakresu medycyny, skoro niezdolność do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej pozostaje zależna od wiedzy medycznej, tak jak ma to miejsce w razie badań wstępnych, okresowych, czy też w razie orzeczenia czasowej niezdolności do pracy.

W sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy nie chodzi jednak o ocenę z perspektywy ostatniego miejsca pracy, lecz w sposób abstrakcyjny, czy dana osoba, legitymująca się określonym pułapem kwalifikacji, jest zdolna do zatrudnienia na

otwartym rynku pracy. Zatem ważeniu podlega kryterium obiektywne a nie subiektywne przekonanie danej osoby, czy jest zdolna do pracy i w jakim zakresie.

Niezależnie od powyższego można podkreślić, że przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności, na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy emerytalnej należy uwzględniać między innymi możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcie innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Dokonując wykładni cytowanych przepisów Sąd Najwyższy (w wyrokach: z dnia 14 czerwca 2005 r., I UK 278/04, LEX nr 375618; z dnia 13 lipca 2005 r., I UK 366/04, LEX nr 989127) stwierdził między innymi, iż według art. 12 ustawy emerytalnej nie decyduje biologiczny stan kalectwa lub choroby, nie mający wpływu na zdolność do pracy, lecz koniunkcja niezdolności do pracy z niezdolnością do przekwalifikowania się do innego zawodu. Pojęcie "niezdolność do wykonywania pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji" należy rozumieć jako rzeczywistą utratę zdolności do pracy lub znaczne jej ograniczenie, przy wzięciu pod uwagę możliwości i sprawności niezbędnych do dalszego zaangażowania w procesie pracy. Innymi słowy chodzi o zdolność, a więc potencjalną możliwość wykonywania zatrudnienia, przy uwzględnieniu stopnia naruszenia sprawności organizmu, możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji oraz celowości przekwalifikowania zawodowego ze względu na rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. W konsekwencji brak możliwości wykonywania dotychczasowej pracy nie jest zatem wystarczający do stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy w sytuacji, gdy jest możliwe podjęcie innej pracy w swoim zawodzie, bez uprzedniego przekwalifikowania lub przy pozytywnym rokowaniu co do możliwości przekwalifikowania zawodowego. Mówiąc jeszcze inaczej, niezdolność do wykonywania pracy dotychczasowej jest warunkiem koniecznym ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ale nie jest warunkiem wystarczającym, jeżeli wiek, poziom wykształcenia i predyspozycje psychofizyczne usprawiedliwiają rokowanie, że mimo upośledzenia organizmu możliwe jest podjęcie innej pracy w tym samym zawodzie albo po

przekwalifikowaniu zawodowym (por. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 września 2008 r., I UK 31/08, LEX nr 785518 oraz z dnia 31 marca 2009 r., II UK 264/08, LEX nr 707880).

Także użyte w art. 12 ust. 3 ustawy emerytalnej pojęcie "poziomu posiadanych kwalifikacji" było już wielokrotnie przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego, który dla przykładu w wyroku z dnia 15 listopada 2007 r., I UK 154/07 (LEX nr 863929) wyjaśnił, iż utrata zdolności wykonywania pracy zgodnej z kwalifikacjami oznacza niezdolność do wykonywania pracy, do której pracownik ma kwalifikacje mimo zachowania zdolności do wykonywania pracy nie wymagającej takich kwalifikacji. Zwrot "pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji", nie jest równoznaczny z pracą na dotychczasowym stanowisku. Przeciwwskazania zdrowotne do pracy na ostatnio zajmowanym stanowisku nie są więc podstawą do uznania osoby ubiegającej się o rentę za niezdolną do pracy, jeżeli pracę zgodną z kwalifikacjami może wykonywać bez ograniczeń na innych stanowiskach pracy.

Suma powyższych uwag obliguje do odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w myśl art. 398⁹ § 2 k.p.c. Jednocześnie z racji charakteru przedmiotowego postępowania, zwłaszcza wstąpienia do procesu małżonki zmarłego ubezpieczonego, zachodzi w sprawie szczególnie uzasadniony przypadek z art. 102 k.p.c., pozwalający na odstąpienie od obowiązku zwrotu kosztów zastępstwa procesowego stronie wygrywającej spór.